

АБДУЛЛА
ШАГИН
АНАДАН
ОЛМАСЫНЫ
100 ИЛДИН

МЕҢДИ ҲҮСЕИН

БӨЛҮК ҲӘЈАТ

Синифда адабиёт мўаллимни кўздирдик. Жондашларим ону чоҳдан танышардылар. Лакин мэн районда Багъ педагогик техникумуна йенчэ дэйнилдиким үчүн ону илк дэфэ бурда көрчэдик. Бу сөбобдон до урени гејри-ади бир сө бирсияликла дојунурду. Анчак мэн адабиёт мўаллимизина нечэ бир инсан олдуғуну билдирдим. Чўнки бир заманлар онун марағлы нағълларын, фусунакар һекәјларини, сөмини ва биллур шеърларини сөвә-сөвә охумшудим. Бу әсәрләрини һамысында халдан, онун саф ва тәмин үрәкли огланларындын ва ғызларындын бөкс едилдик.

Бу инсанлар бөјүк бир мәнәбөт ва мөфтундугла тәсияр еди мўаллим. Јалныз инди дејил, һәлә о заман да Азәрбајҹан ушағларынин сөвилк язъычысы яд.

Мән көзләрини синфин гапысына зилләјиб дунјада һәр шеј ядымдан чықартмышдым. Лакин һамымыз кини, мән до һафизамда әбәди неғи бағламыш бу сөвләри унутмамышдым. Мән онлар инди хәјалән тәқрар едирдим:

Һамымыз бир күношин зәрәрсиниз,
Һамымыз бир јува пәрвәрәсијиз!..

Чоҳдан бәри гияјиб бир мәнәбөтлә севдиким һәссас бир шаирлә үз-үзә кәләјин ва һатта ону тәләбәси олмағым мөини үчүн бөјүк бир сөвәт дејилми инди?

Мән бу сөвәтнин бүтүн ширинлијини инди чоҳ көзәл һисс едирдим. Мән һисс едирдим ки, инсанлар бу гәдәр сонсуз бир мәнәбөтлә сөвән, дунјада һәр заман көзәллик ахтаран, тәбнөтдә көрдүјү мәнзәрәләрини ән чәсибәдәрнын һәрис бир сөнәткар фырчысы илә рәсм едән, әсл көзәллијин халғын һәр нов сун'илијидән узағ олан, рәјасәз һәјатинда тәпан бир язъычыны өзү мутлөк инсан олмадыр.

Новајөт, синфин гапысы ачылды. Сөлиғ илә кейиниш орта бојлу, заиф вүчүдлу, сачларына јени дән дүшмүш мўәллим сакит аддымларла ичәри дахил олду. Биз һамымыз ештирамајла ајағ галхдық. О, синфин гәрйиб бир нозақатла сәләмлады. Бу сәдәчә инсанни мөһрибан чөһрәсини көрәндә зәиниәдә јанылмадығымиз анладим. Нә үчүнсә мәнә елә кәлдн ки, бу анда бүтүн тәләбәләрин үзүндә хәфифчә бир төбәссүм ојнајыр, онун кәлиши һамыны севиндирир, санки мўәллим синфә кирәндә өзү илә бәрәбәр әсәрәринкә бир нүр кәтириб һамынын пажынә өзүнә верди.

Мән јалныз инди баша дүшүдүм ки, педагогик техникумда дәрәк ил онула тез-тез көрүшүш јолдашларында адабијәт мўәллимини арасында чоҳ дәрүн ва һөјәчанлы бир үнесијәт јаранышдыр.

Онун кениш алындыан, бозумтул ва ајдын көзләриндән дәрһал инсанә өзүнә чөлб едән бир сөминијәт ва мөһрибанлыг төкүлдүрү. О, һамыја нөвәзишли бир нәзәрлә бахырды. О, формула ва чөдәвәләрдән јорулушун бейнимизә шәр ва сөнәтнин көзәл инууноллары илә истиғрабат вериди. О, данышарсон синфә елә бир сүкүт төкүшүдү ки, дејдик сөвләри дөһтәрә гејд едән јолдашларымиз зын гәләмләринини сөси лап ајдын ешидилдик...

О, романларыннын бириндә Азәрбајҹан фәһләсини көстәрир. Бу фәһлә агыр шәрәнтдә чалышдығындын хәстә дүшүшүдүр. Она шөһәр һавасы азлыг едир. О, дөнизә, ачығ һаваја чыхыр ва һөјәт уғрунда мубаризә етмәк үчүн тувәт топламағ истајыр. Лакин мәғлүб олду, агыр һәјәт шәрәнт ону мөһә едир.

О јандә нәс әнникилер боллут ичәрсиндә бөғүлурлар. Онларын да нәфәс дарыҹыр. Абдулла Шағг көстәрир ки, фәһләнин ичәри хәстә олса да, үрәјиндә бөјүк арзулар ва хәјәллар вардыр. О, кеч-тез ишығлы һөјәтла јола тәлачәвардыр. Лакин сәрәвәтин кирдәбана дүшонләрә нәс һеч бир гуртулуш јохдур. Чўнки онларын инсан һиссәлри мөһв олуп кетмишдир.

Шағг мөһир бир сөнәткар, мусәфәғнын дами өз аччықлықындан алағат истајән авәзл бир инсан, дәрәк вердикни тәләбәләри өз доғма балаллары кини севән һөғиғи бир халғ мўәллиминдир. О, илк көчлөк ил дөврүндән Азәрбајҹан, рус ва Гәрб әдәби-

јатыны јорулмадан тәбниғ едән јүксәк мәдәнијәтлән бир зиняльдыр. Лакин гәлибна һамыдан јахшы бир шаир вардыр: Вағиф!..

Ону илк дэфә көрдүм дәрәсдә Шағг көзәллик ва сөвкн шаири Вағифдән данышырды. Онун сакит ва тәкинли сәсиндә дәрин илһамла мәнсуур шеър охујан бир шаирнин ифадәси варды.

О дејдик ки:
— Вағиф мийли әдәбијәтәмизә халғымизын саф ва ајдын рүһуну кәтирдн. Вағиф халғ дилинин бүтүн инчәликларини дујан бөјүк бир устәд кини мөјданә чыхды. О, көһнәлимин, схоластик

гәзәл шәклини халғын бағрындан гөлуб кәлән гошма илә әвәз етди.

Бәлкә да бунуила Шағг бизә — бөјүк үмидләр бәсләдикни кәчлијә әдәби нәсиһәтнин сөјлә јирди.

Мөх ола билсин ки, бу доғрудан да бәләдир. Бу күни әдәби нәслиминин бир чоҳ нумәјән дәләри Абдулла Шағгин синфиндән чыкмыш адамлардыр. Лакин ону төһәккүрлә хәтирләјән ләр арасында јүзләрчә мўәллим, агроном, һәкәм, дөвләт хадимн ва партија ишкиси да вардыр. Абдулла Шағг демократик Азәрбајҹан зинялларынын ән тиник ва ән көркәмли нумәјәндәләриндән биридир...

1946.

...Онун јарадычылығыз Азәрбајҹан һөјәтнин ики дөврүнү әһәтә едир. Ингиләбдән әввәл ва сонрақкы дөвр. Бу дөврләрин икиси да онун әсәрләриндә, дәмәк олар ки, ејни доғрунлугла әкс олунмушдур... Шағг һағиғати һәр шејдән уча тутан, даима һәғиғәт ахтаран, тәрәғғи ва јү сәлиш јолунда фәдәкарчәсына чалышын бир язъычы олмушдур.

А. Шағг елә язъычылардәндыр ки, онун әсәрлери мубаризәмизә, инкишәфимизә, кәләчәјимизә көмәк етмиш ва едәчәк!

Мирзә ИБРАҺИМОВ.
1966.

Абдулла Шағг бир вәтәндәш, сөнәткар, мўәллим кини јүксәк мәгсәдләр изләмиш, охучуларә нөчиб фикир ва дүјүләр ашыламағ, бүтүн варлығы илә бағландығы халғ әдәбијәтини, онун айры-айры мөтивләрини јендән јашатмағ, Азәрбајҹан дилинин зәнкинликларини ашкарә чыкырыб халғын истифадәсинә, көчн нәслин тәрбијәси ишнә вермәк јолу илә кетмишдир...

Илһамыны, исте'дәдини, бүтүн һөјәтини өз халғына, онун әздәлғи уғрунда мубаризәсинә, бөхтиняр бу күнүнә ва дөһә кәзләк кәләчәјинә вермиш олан бир сөнәткар әдәмләримиз һәмизә өз үрәкләриндә јашадачәлар.

Бөјүк һумәнистик, һәссас, сөмини бир инсаннын һөјәти да, фәдәкарлығы да, је-